

Gewone bedrijven krijgen vacatures amper ingevuld en besteden steeds meer opdrachten uit

Maatwerkbedrijven kampen met grootste personeelstekort in 55 jaar

Bedrijven in de gewone arbeidsmarkt krijgen hun vacatures amper ingevuld en doen daarom steeds meer een beroep op maatwerkbedrijven. Dat zijn de vroegere beschutte en sociale werkplaatsen. Met als resultaat dat veel maatwerkbedrijven bedolven worden onder de opdrachten en zelf met een groot personeelstekort kampen.

TEKST: Christof Wilcox / BEELD: Patrick De Roo, Joren De Weerd, Jan Van Der Perre, RR

Er is één groot verschil tussen een gewoon bedrijf en een maatwerkbedrijf. Een gewoon bedrijf heeft werk en zoekt daar werknemers voor. Een maatwerkbedrijf heeft werknemers en zoekt daar werk voor. Een maatwerker is iemand die niet meteen op de gewone arbeidsmarkt terecht kan. Bijvoorbeeld omdat hij een mentale beperking heeft, psychologische problemen, met een verslaving kampt of simpelweg te traag is om in een gewone job te kunnen meedraaien.

Maar het is niet omdat iemand geen gewone job kan doen, dat die persoon

geen nood heeft aan dagelijks sociaal contact met collega's of zich niet nuttig kan maken voor de maatschappij. Maatwerkbedrijven in Vlaanderen stellen daarom vandaag meer dan 24.000 mensen tewerk. Dat kan gaan van vlijzen in gaten steken, tot tuinen onderhouden en zelfs meubels maken.

Het loon van de maatwerkers wordt gesubsidieerd door de Vlaamse overheid, zodat hun lagere arbeidsproductiviteit wordt gecompenseerd. In de eerste vijf jaar is die subsidie 45 of 60% van het loon. Na vijf jaar kan die subsidie variëren van 40 tot 75%. De Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) bepaalt hoe hoog de subsidie is. Globaal genomen mag je ervan uitgaan dat een gemiddelde maatwerker uiteindelijk 1.200 tot 1.300 euro netto per maand verdient.

Veel werk voor begeleiders

Ook de begeleiders van de maatwerkers krijgen subsidies. Dat is nodig, want ze moeten soms veel tijd besteden aan zaken die niets met de productie te maken hebben. Een directeur van een maatwerkbedrijf getuigt dat hij ooit twee uur met een werknemer heeft moeten onderhandelen over het volume van de radio op de werkvloer. Een andere directeur heeft de grootste moeite gehad om aan een buitenlandse werkrucht uit te leggen dat je een grote boodschap op het toilet doet en niet in de natuur, zoals die persoon dat in zijn land altijd gewend is geweest. Nog een andere begeleider moet er rekening mee houden dat een maatwerker die een alcoholverslaving achter de rug heeft, nu en dan een zware woedeaanval kan krijgen.

Ondanks de beperkingen die maatwerkers soms hebben, zijn ze de laatste maanden steeds meer geaart bij

“Als onze maatwerkers uitstromen naar een ander bedrijf en we amper vervangers vinden, wordt het steeds moeilijker om economisch rendabel te zijn.”

BJORN ELEWAUT, BELEIDSCOÖRDINATOR VAN VLOTTER MAAKBEDRIJF

gewone bedrijven. “Vorig jaar zijn vijf van onze 150 medewerkers doorgestroomd naar een job in de reguliere arbeidsmarkt”, zegt Bjorn Elewaut, beleidscoördinator van Vlotter Maakbedrijf in Boom. “Wij zijn daar heel blij mee, want die doorstroming is een van onze doelstellingen. Maar voor ons is er een keuzerijde: wij hebben zeer goede werkrachten verloren. Het is heel moeilijk om die mensen te vervangen. Daardoor hebben we veel meer moeite om ons werk hier gedaan te krijgen.”

“We hebben op dit moment veertien voltijdse vacatures voor maatwerkers openstaan, maar vinden amper iemand”, zegt Bjorn Elewaut. “Dit is de grootste arbeidskrante in de 55-jarige geschiedenis van ons bedrijf.”

Opdrachten weigeren

Ook veel andere maatwerkbedrijven kampen met een hardnekkig personeelstekort. Soms omdat hun beste mensen worden weggehaald door reguliere bedrijven, maar vaak ook omdat bedrijven steeds meer jobs uitbesteden aan de maatwerksector. “Een

bedrijf heeft ons onlangs bijvoorbeeld gevraagd om hun producten te verpakken”, zegt Johan Vande Walle, manager van het maatwerkbedrijf Webu in Sint-Katelijne-Waver. “De directeur wilde dat niet meer in China laten doen. Die opdracht hebben we er nog kunnen bijnemen. Maar veel andere aanvragen moeten we weigeren. Onlangs stond hier een bedrijfsleider die vroeg of wij voor hem geen order picking konden doen, dus de bestellingen klaarzetten van producten die mensen op het internet hebben gekocht. Onze mensen zouden daar perfect toe in staat zijn, maar we zijn met te weinig. Ik heb die opdracht dus moeten weigeren. Ik zal eerlijk zijn: als hier morgen tien mensen aankloppen, zou ik ze meteen aanwerven. Maar helaas klopt hier bijna niemand aan.”

In de Kempen is het probleem identiek. Het maatwerkbedrijf A-Kwadrat in Turnhout krijgt steeds meer opdrachten van grote bedrijven zoals Janssen Pharmaceutica, Soudal en Surface Treatment. “Sinds 1 januari werken vier mensen van het maatwerkbedrijf A-Kwadrat op mijn bedrijfsvloer”, zegt Werner Ooms, directeur van Surface Treatment, dat gespecialiseerd is in oppervlaktebehandeling. “Het gaat om drie maatwerkers en een begeleider. Ik laat die mensen ringen voor vogels aan een rek hangen. Ze moeten altijd dezelfde handelingen doen. Dat is voor veel mensen niet leuk, maar de maatwerkers dat heel goed en zijn betrouwbaar. Ik vind anders niemand. Jobstudenten zijn vaak niet beschikbaar en gewone sollicitanten zijn vaak van een heel laag niveau.”

Winstgevendheid in gevaar

Maatwerkers zijn dus geveerd. Maar daar schuilt ook een gevaar in. “Als onze maatwerkers uitstromen naar een ander bedrijf en we amper vervangers vinden, wordt het steeds moeilijker om economisch rendabel te zijn”, zegt Bjorn Elewaut. “Die winstgevendheid is nochtans heel belangrijk om onze kosten te kunnen betalen, zoals de huur, de verwar-

“Ik zal eerlijk zijn: als hier morgen tien mensen aankloppen, zou ik ze meteen aanwerven. Maar helaas klopt hier bijna niemand aan.”

JOHAN VANDE WALLE, MANAGER VAN MAAKWERKBEDRIJF WEBU

Maatwerkbedrijven in Vlaanderen

1. Hoe groot is deze sector?

24.720
maatwerkers

5.565
begeleiders

120
maatwerkbedrijven

2. Hoeveel subsidie krijgt de sector?

Organisatiepremie voor maatwerkbedrijven van **700** euro per maatwerker per kwartaal

45-70% van het loon van een maatwerker wordt betaald door de overheid

Subsidie voor de begeleiders van **1.240-1.770** euro per maatwerker per kwartaal

>> 140 maatwerkers zijn in 2021 doorgestroomd naar een gewone job

“Ik doe mijn job zo graag, dat ik elke dag al om 7.20u op het werk ben. Ook al moeten we pas om 8u beginnen.”

JORDY VAN DYCK,
CHAUFFEUR BIJ
DE SPRONG

Kristof Van Nueten en Jordy Van Dyck maken de omgeving van glascontainers in de Kempen schoon.

ming en het gedeelte van de lonen waar we geen subsidies voor krijgen. Wij moeten de financiële middelen hebben om te investeren in onze medewerkers en onze installaties. Maar als we door het personeelstekort opdrachten moeten weigeren, krijgen we het moeilijk.”

Opglossingen

Vlotter Maakbedrijf werkt nu samen met organisaties zoals het OCMW, om mensen die nog niet klaar zijn om een betaalde job bij een maatwerkbedrijf te doen, stap voor stap te begeleiden. “Het gaat om mensen die praktische, mentale of andere barrières moeten overwinnen om voltijds te gaan werken”, zegt Bjorn Elewaut. “Bij ons beginnen ze meestal met een werkschema van twaalf uur per week, verspreid over drie dagen. Ze leren op tijd komen, in groep werken, hoe ze hun kinderen naar de opvang kunnen doen, enzovoort.”

Maar een garantie op succes is dat niet. “Ik pleit er daarom voor dat de VDAB tijdelijk een attest levert aan mensen om bij een maatwerkbedrijf te werken”, zegt Bjorn Elewaut. “Laat ze hier drie maanden proefdraaien. De VDAB kan onze expertise dan gebruiken om in te schatten hoever iemand van de gewone arbeidsmarkt af staat.”

Wat doet de VDAB?

De VDAB zegt dat dit proefdraaien niet tot de huidige regelgeving behoort. De VDAB wijst er ook op dat 7.105 mensen die een attest voor maatwerk hebben, vandaag werkloos zijn en een job zoeken. “Wij en onze partnerorganisaties verwijzen die mensen door naar vacatures voor maatwerkbedrijven”, zegt Joke Van Bommel, woordvoerder voor de VDAB. “Een werkzoekende die geen attest heeft, kan zich ook altijd aanmelden bij een werkgever. Die werkgever kan dan inschatten dat die persoon een attest voor maatwerk kan krijgen en kan bij de VDAB een aanvraag indienen.”

Mentale beperking of hernia, maatwerkers getuigen

“Dankzij deze job kan ik met vrienden op café en naar het voetbal gaan”

De mensen die in een maatwerkbedrijf werken, zijn heel divers. De ene is nooit aan een goed betaalde job geraakt door een mentale beperking, de andere kan niet meer in de reguliere arbeidsmarkt terecht wegens een hernia. Maar één ding hebben alle maatwerkers gemeen: met hun job maken ze zowel zichzelf als de maatschappij beter.

Kristof Van Nueten (40) werkt vier jaar voor maatwerkbedrijf De Sprong, met hoofdzetel in Meerhout. Elke dag ruimt hij de glasscherven en ander afval rond dertig tot veertig glascontainers in de Kempen op. “Ik vind dit een leuke job”, zegt Kristof. “Ik zie onmiddellijk het resultaat. Als ik aankom, ligt de buurt van de glascontainer er vuil bij. Nadat ik alles met mijn schop heb schoongeveegd en de kleine stukjes glas in de camionette heb geladen, is alles weer proper. Ik neem met mijn tablet ook foto's van hoe de omgeving van de glascontainer er voor en na onze komst uitzag, zodat ik kan tonen dat we ons werk goed hebben gedaan.”

Voor Kristof is die poetsbeurt veel meer dan zomaar een job. Voor hij bij De Sprong terecht kwam, was hij meestal werkloos. “Mijn leerkrachten in het middelbaar hebben me altijd gezegd dat ik te dom was om te leren. Ik ging dan ook vaak niet naar school”, zegt Kristof. “Uiteindelijk heb ik een tijdlang enkele uren per week in een fietsatelier gewerkt, maar met dat inkomen kon ik niet veel betalen. Ik verdien nu een voltijds loon. Daar-

“Dankzij mijn werk bij Vlotter heb ik veel meer zelfvertrouwen gekregen. Vroeger durfde ik niet veel te zeggen, vandaag is dat al anders.”

GLEN POLS (rechts op de foto), MAATWERKER BIJ VLOTTER

door kan ik af en toe met vrienden op café gaan en naar wedstrijden van voetbalclub Westerlo gaan kijken. Voor mij is dat echt een enorme verbetering.”

Sociale contacten

Terwijl Kristof op een tablet de route

naar de volgende glascontainer zoekt, zit zijn collega Jordy Van Dyck (36) achter het stuur. “Ik heb vroeger in een groothandel met educatief speelgoed gewerkt”, zegt Jordy. “Maar bij een saneringsronde ben ik ontslagen. Laat ons zeggen dat ik niet meteen de snelste van alle

Vervolg van blz. 2-3

werknemers was. Ik heb daarna nog verschillende keren gesolliciteerd, maar ik was telkens te traag. Nu ben ik chauffeur bij De Sprong en dat gaat wel heel goed. Ik doe mijn job zo graag, dat ik elke dag al om 7.20u op het werk ben. Ook al moeten we pas om 8u beginnen. Door deze job heb ik veel sociale contacten en kan ik bijvoorbeeld 's morgens bijpraten met mijn collega's. Vroeger had ik het daar heel moeilijk mee omdat ik een beetje autistisch ben. Maar nu ik hier al enkele jaren werk, lukt het me beter om contact te leggen met andere mensen."

Zullen Kristof en Jordy ooit een job op de gewone arbeidsmarkt kunnen doen? "Ik denk dat wel", zegt hun begeleider Danny Mermans. "Nu is het nog te vroeg. Ze hebben nog te weinig zelfvertrouwen. Maar ik ben er zeker van dat ze ooit een klik in hun hoofd zullen maken, en klaar zullen zijn om een hoger arbeidstempo en iets meer verantwoordelijkheid aan te kunnen."

Door rug gezakt

Freya Bosschaert (36) is ook maatwerker. Ze werkt bij De Brug in Mortsel, waar ze machines bedient waarmee meubels worden gemaakt. Het gaat bijvoorbeeld om kasten voor privépersonen of voor bedrijven. Alle meubels van de bibliotheek van Edegem zijn bijvoorbeeld door Freya en haar collega's gemaakt. "Dankzij De Brug heb ik een job", zegt Freya. "Op de gewone arbeidsmarkt kan ik niet meer terecht. Ik heb jarenlang voor een gewoon bedrijf gewerkt, maar een hele tijd geleden ben ik tijdens het werk door mijn rug gezakt. Ik heb een hernia, waardoor het te pijnlijk is om voortdurend op een hoog werkritme mee te draaien. Bij dit maatwerkbedrijf is dat geen probleem. Als ik op een dag te veel pijn heb, krijg ik die dag gewoon minder belastend werk. Bij een gewoon bedrijf kan dat niet."

"Gevoel dat ik mezelf kan zijn"

Sommige maatwerkers scholen zich ook regelmatig bij. Wesley Peeters (31) uit Niel werkt bijvoorbeeld al tien jaar in de fietsafdeling van Vlotter Maakbedrijf in Boom. Daar zet hij met zijn collega's fietsonderdelen in elkaar, voor een twintigtal groothandelaars van fietsen en fietswielen in België, Nederland en Duitsland. "Ik doe dat werk graag", zegt Wesley. "Ik

"Als ik op een dag te veel pijn heb door mijn hernia, krijg ik minder belastend werk. Bij een gewoon bedrijf kan dat niet."

FREYA BOSSCHAERT,
MAATWERKER BIJ
DE BRUG

Freya Bosschaert
maakt meubels bij
het maatwerkbedrijf
De Brug in Mortsel.

ben verantwoordelijk voor de wielen van de fietsen. Er zit genoeg afwisseling in mijn werk en ik mag binnenkort een opleiding in Nederland volgen om nieuwe machines te kunnen bedienen. Het tempo op de werkvloer ligt wel iets lager dan ik eigenlijk aankan. Maar werk moet voor mij niet altijd snel gaan."

"Ik heb vroeger bij andere bedrijven gesolliciteerd, bijvoorbeeld bij een bakkerij. Maar de chef wilde me daar niet aanwerven omdat ik in het buitengewoon onderwijs had gezeten. Bij een maatwerkbedrijf als Vlotter heb ik

vooral het gevoel dat ik mezelf kan zijn en word ik ook genoeg uitgedaagd om zelf problemen op te lossen. Als er iets mis is met een fietswiel, zoek ik zelf uit wat de fout kan zijn. En als ik het niet vind, vraag ik het aan mijn begeleider. Misschien kom ik ooit nog op de gewone arbeidsmarkt terecht, maar dat zal afhangen van het aanbod dat ik krijg. Voorlopig zit ik hier goed."

Meer zelfvertrouwen

Zijn collega Glen Pols (33) uit Hemiksem werkt al zes jaar bij Vlotter.

"Ik zorg ervoor dat de componenten aan een fiets die vast moeten blijven zitten, niet loskomen", zegt Glen. "Dankzij mijn werk bij Vlotter heb ik veel meer zelfvertrouwen gekregen. Vroeger durfde ik niet veel te zeggen, vandaag is dat al anders. Ik weet meer wat ik wil. En ik probeer mezelf altijd te verbeteren. Hier moet ik bijvoorbeeld zelf nadenken over hoe ik een probleem zou oplossen. Ik heb niet meteen de ambitie om een job in de gewone arbeidsmarkt te doen omdat alles daar veel sneller gaat. Maar bij Vlotter heb ik al veel bijgeleerd."

Maatwerkers die doorstromen naar een gewone job kunnen plots minder verdienen

Vorig jaar zijn 140 maatwerkers doorgestroomd naar een job op de gewone arbeidsmarkt. "Maar veel maatwerkers maken de overstap niet omdat ze dan minder verdienen", zegt Marc De Preter, gedelegeerd bestuurder van maatwerkbedrijf De Brug in Mortsel.

Volgens Groep Maatwerk, de sectororganisatie van maatwerkbedrijven, stroomt ongeveer 1% van alle maatwerkers door naar een gewone job. Dat percentage kan een beetje stijgen omdat steeds meer bedrijven uit de gewone arbeidsmarkt mensen uit maatwerkbedrijven aanwerven. Vorig jaar hebben volgens de VDAB 140 maatwerkers in Vlaanderen de overstap naar een gewone job gemaakt. Daar-

Marc De Preter, gedelegeerd bestuurder van maatwerkbedrijf De Brug in Mortsel. FOTO JAN VAN DER PERRE

van zijn 127 maatwerkers naar een ander bedrijf gegaan. Dertien maatwerkers zijn in hun eigen maatwerkbedrijf doorgestroomd naar een gewone job.

"Voor veel maatwerkers is een job bij een maatwerkbedrijf een eindstation omdat een job op de gewone arbeidsmarkt niets voor hen is", zegt Marc De Preter. "Daarnaast zijn er ook maatwerkers die wel de capaciteiten hebben om door te stromen, maar die daarbij gehinderd worden door een complex systeem. Ze dreigen minder te verdienen als ze van een maatwerkbedrijf overstappen naar een gewone job. Dat komt omdat ze dan allerlei voordelen verliezen. Als maatwerker krijgen ze bijvoorbeeld een integratietegemoetkoming. Ze krijgen ook vermindering voor hun huur en andere voordelen. Als ze naar een gewone job gaan, verdienen ze meer. Maar dan verliezen ze ook die voordelen, waardoor veel maatwerkers minder euro per maand overhou-

den. Dat bemoeilijkt vaak de overgang naar een gewone job."

Onderaan de ladder

"Daar komt nog bij dat een maatwerker die de overstap maakt, onderaan de sociale ladder van dat reguliere bedrijf komt", zegt Marc De Preter. "Bij ons staan die potentiële doorstromers bovenaan de sociale ladder. Je mag het belang van de status niet onderschatten. Tot slot is het voor een maatwerker niet makkelijk om van een gewone job terug te keren naar een maatwerkbedrijf, voor als het in die gewone job niet zou lukken. Het kan aanvoelen als een nederlaag. En als die maatwerker wil terugkomen, is het niet zeker of hij opnieuw een attest krijgt waarmee hij opnieuw in onze sector aan de slag kan."